

Cigánypasztorációs kompendium

„Bármilyen legyen is munkaterületünk, szolidaritást vállalunk a szegényekkel, peremhelyzetben lévőkkel, azokkal, akiknek nincs hangjuk, hogy lehetővé tegyük bekapcsolódásukat azokba a társadalmi folyamatokba alakító eseményekbe, melyekben valamennyien élünk és dolgozunk. Ők pedig a maguk részéről minket tanítanak a szegénységre úgy, ahogy azt írott szöveg nem tehetné.”¹

Tizenkét éve foglalkozom cigányokkal. Az új ezredfordulón *Kuklay Antal*nak köszönhetően kerültem a cigány kisebbség közelébe. A Sajtómenti Köröm, Girincs, Kiscsécsek községeiben mintegy négy évet töltöttem romungró cigányok között. Ezt követően három évig Csobánkán, majd Tápiószecsőn, Budapesten oktattunk munkatársammal funkcionálisan analfabéta férfiakat és nőket. Majd négy évet az országot járva fiatal roma egyetemistákkal, értelmiségiekkel kutattunk tehetséges fiatalok után egy új, egyetemi szakkollégium felépítésének szándékával, s hogy megvalósuljon egy álom, amely lelkes fiatalokat éltethet. Többek között így ismerkedtem meg *Kamarás Istvánnal*, illetve *Antal Istvánnal*, a Jezsuita Roma Szakkollégium jelenlegi rektorával, akiknek nagyon sokat köszönhetek azért, hogy a cigány lélek megismeréséhez néhány szerény lépéssel közelebb kerülhettem. Közben, hat évvel ezelőtt, *Kármán Judittal* – aki romológia, pedagógia, oktatás egyetemeken, főiskolákon – elindítottunk egy cigánypasztorációs műhelyt, hogy tanuljunk azon hazai pasztorációs kezdeményezésekből, amelyek országsszerte virulnak hazánk több régiójában. Ezek a nemes kezdeményezések mind a mai napig nem kapnak kellő nyilvánosságot a médiában. Pedig ezekben a műhelyekben találkoztva sokan igaz barátokká lettünk és jó ügyek támogatóivá váltunk.

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat és egy roma közéleti képzés elindításával a gondviselésnek köszönhetően sikerült olyan intézmények megvalósításánál bábáskodnom, amelyek nagy-nagy örömmel és hálával töltenek el. A legújabb öröömöm, hogy Monoron kibontakozni látszik egy új iskolatípus körvonala. Lelkes létrehozói a jezsuiták pesti Párbeszéd Házában találkoztak, és álmodták magyarrá a venezuelai El Sistema módszert, melynek lényege, hogy a gyerekeket ne csak muzsikálni tanítsák meg, hanem közben közösséget is formáljanak belőlük. Így ugyanis egymás értékeit erősítve maguk is gazdagodhatnak, s gazdagítani tudják hazánkat.

FOGALOMTISZTÁZÁS: MI IS AZ A CIGÁNYPASZTORÁCIÓ?

Mi a szándékom írással? Röviden összefoglalni a legfontosabb tapasztalataimat, ami a jövőben kiindulópont, orientáció lehet számomra a további munkában. Tehát nem tudományos igényű írt dolgozatról van szó, sokkal inkább prioritások, elvek megfogalmazásáról, amelyek a hétköznapi lelkipásztori munka közben születtek, és talán másoknak is segítségükre lehetnek hasonló munkaterületeken. Az írás szemléletében magán viseli azt a látásmódot, amelyet *Tomcsányi Teodóra* professzor asszony jóvoltából sajátíthattam el a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézetében.

Cigánypasztoráción egy kisebbségi csoport, közösség identitásának megerősítését és életminőségük emelését értem, az evangéliumok ihlettségéből adódóan, szem előtt tartva végső üdvösségünk, az Isten szíve szerinti társadalom megvalósítását és ebben az Isten akarata szerinti küldetésünk megtalálását.

¹ Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya: *Jézus Társaságának rendalkotmánya* a 34. általános rendgyűlés jegyzetivel és ugyanezen rendgyűlés által jóváhagyott kiegészítő szabályok Budapest, 1997, JTMR.

A CIGÁNYSÁG EMBERI MÉLTÓSÁGÁNAK MEGERŐSÍTÉSE

Bár Magyarországon a cigányság problémáját sokan elsősorban szegénységpolitikai kérdésként kezelik, látnunk kell, hogy a romák kulturális gyökereik miatt, valamint a többségüknél jól látható rasszjegyek folytán sajátos etnikumként jelennek meg a társadalomban, magukkal hozva azokat a szociális problémákat, amelyekről a többségi társadalom jó része szintén szenved. Mivel a cigányság több évszázaddal ezelőtt sajátos, piacképes tudással érkezett Európába (főleg fegyverkovácsként, fémművesként, építkezésnél dolgozó szakmunkásként stb.), a magyarság, más kisebbségekhez hasonlóan, nemzetalkotó részként fogadta el őket. Jóllehet többségük a mesterségükből adódó szolgáltatások miatt nomád, vándorló életmódot folytatott, ez nem mond ellen a szülőföldhöz tartozásnak. Bár kezdetben nem telepedtek le falvakban, mint a földművelő népek (csak a falvak peremén verték fel sátraikat, hogy azután a munka végeztével továbbhaladjanak), a földhöz való viszonyuk bizonyos fókig „agrikultúrának” tekinthető, hiszen szolgálataikat a letelepedett földművelőknek, iparosoknak ajánlották fel.

Az etnikai feszültségek a XIX. és XX. századi nagyipari tömegtermelés következtében jelentek meg. A cigányok által felajánlott szolgáltatásokra többé már nem volt szükség. A korábbi nomád életforma miatt az írásbeliség gyakorlatilag hiányzott közösségeikben, „gyökerüket vesztett” tömegeik nagyrészt a kialakuló nehézipar segédmunkásai, a mezőgazdaság bérmunkásai lettek, és egy erőszakos asszimilációs politikának köszönhetően telepeken, városi, lakótelepi gettóknak a többség által kirekesztett, lenézett helyzetbe kerültek.

Emellett a magyar parasztságot is erősen sújtotta az urbanizáció és a szocialista nagyüzemi gazdálkodás. A földosztás, majd a földdek államosítása a többség anyafölddel való viszonyát is megsebezte. Sokan közülük gigantikus lakótelepeken, nagyipari munkásként élték gyökerét vesztett életüket, új identitást keresve.

A cigány szó lassan – a rendszerváltozás utáni események miatt is – szitokszóvá lett. A közel hat-hét száz éves együttélés után megengedhetetlen, hogy manapság ennek a népnek a magyar identitását, a magyarsághoz való tartozását megkérdőjelezzék. Nekünk, keresztényeknek gyökereink miatt (hiszen mindannyian a mennyei Atya gyermekei vagyunk) mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a cigányság ismét büszke lehessen kettős, cigány–magyar identitására. Ha történelmünk során, a nemzeti szabadságharcok idején ez természetes volt, akkor most is természetes kell hogy legyen. A kereszténység talán egyik legfontosabb üzenete, hogy minden ember testvér és felebarát. Nem véletlen, hogy a farizeusok elfogadhatatlannak tartották Jézusnak ezt a tanítását. Az ószövetségi tisztasági előírások kínosan ügyeltek arra, hogy a zsidók közvetlenül ne érintkezzenek a pogányokkal, mert szerintük ezáltal tisztátalanná lettek volna. Jézus mindenben kísértést szenvedett, de bűnt nem követett el. A Bibliában olvashatjuk, hogy még a kirekesztés gondolata is megkísértette, amikor – neveltetésénél fogva – első pillanatban „kutyának” nevezte a szír-föníciai asszonyt. A nő kijózanító válasza/kérése folytán azonban (miszerint a kis-kutyák is részesednek az asztalról lehullott morzsákból) rádöbrent arra, hogy ő is csak a nővére, akinek gyermekét meg kell gyógyítania.

Mi változott Jézus óta? Talán azt is mondhatnánk: semmi. Az emberiség valamennyi földrészen attól a szörnyű bűntől szenved, hogy közösségek, csoportok tagjai valamilyen oknál fogva – legyen az etnikai, kulturális vagy vallási – különbnek érzik magukat a másiktól. Ezért „zsidózunk, cigányozunk, parasztosunk, svábozunk, tótozunk”, mindenféle empátia nélkül beszélve a másiktól. Ha egyszer belelélnénk magunkat a másik ember érzéseibe, megismernénk a kultúráját, szokásait, rájönnénk, milyen nagy kincs, hogy sokfélék és egyedüliek vagyunk. Ahogy azt *Kosztolányi* oly szépen megfogalmazta *Halotti beszéd* című versében: „Ilyen az ember. Egyedüli példány. / Nem élt belőle több és most sem él, [...] Keresheted őt, nem leled, hiába, / se itt, se Fokföldön, se Ázsiába, / a múltba sem és a gazdag jövőben / akárki

megszülehet már, csak ő nem.”² Ha ezt egyszer igazán felismernénk, ráébrednénk, hogy fölösleges különböző fajú emberekről beszélnünk, mert minden ember teljesen más, a többiektől különböző. Ugye megdöbbenő belegondolni, hogy ennek nyomán még a rasszizmus gondolata is megszűnhetne?

EMBERI MÉLTÓSÁGUNK MEGTAPASZTALÁSÁNAK ÖSSZETEVŐI

Emberi méltóságunk megtapasztalása szempontjából a legfontosabb összetevők közül első sorban anyanyelvünk, kultúránk ismeretét emelném ki. Ugyancsak nélkülözhetetlen azonban, hogy rendelkezünk olyan tudással, ismerettel, amellyel kivívhatjuk környezetünk tiszteletét, és lényeges, hogy megtapasztaljuk azt is, hogy erre a tudásra igényt tart az aktuális társadalom. Így ugyanis kreativitásunkat, teremtő energiáinkat kamatoztathatjuk egy meghatározott munkaterületen közösségeink boldogulására. Végül a gyengébbek felemelését segítő közösségek megteremtése jelenti azt a változást, amely az újravanglizációtól elvárható.

Amikor *Szent Pál* vagy az első keresztény missziós közösségek életét szemléljük, látnunk kell, hogy az itt felsorolt területek (kultúra, oktatás és foglalkoztatás) az ő életükben is alapvető, presztízsteremtő értékkel rendelkeztek. Szent Pál mint római polgár kora kultúrájának gyermeke, ismerője volt. Értelmiségiként – aki Gamáliel lábánál tanult –, rabbinövendékként piacképes szaktudással is rendelkezett, hiszen sátorkészítő volt. Amikor a cigányok lelkigondozásakor a cigányság önazonosságának erősítésében gondolkodunk, látnunk kell, hogy ez a tevékenység nem csupán egy hagyományos szentégi pasztoráció keretei közt képzélhető el, hanem mellette fontos szerepe van egy szociális, segítő, karitatív tevékenységnek is.

NYELV, KULTÚRA, KETTŐS IDENTITÁS

Néhány évvel ezelőtt egy konferencián *Báthory János* néprajz- és kisebbségkutató érdekes címet

adott előadásának: „*Lehet-e a babos káposztára identitást építeni?*” Arra utalt így, hogy egy idegenbe szakadt ember vagy kisebb közösség, egy család egy-két generáción belül könnyen elveszítheti az anyanyelvét, de a nagymama receptjei még hosszú időn keresztül meghatározzák étkezési szokásaikat. Bár tréfás a problémafelvetés, a kérdés jogos: mi a hagyományos cigány kultúra szerepe a magyarországi cigány identitás kialakításában? Azért is érdekes ez, mivel jól tudjuk, hogy cigány közösségeink nem homogének, és az egyes csoportok nyelvükben is eltérnek egymástól. Sőt, a hazai cigány többség sokszor már teljesen el is veszítette nyelvét, archaikus kultúráját. Magyarul beszélnek, ők a „romungrók”, vagyis „magyar cigányok”, akik sok mindenben úgymond asszimilálódtak, és beépültek a többségbe, életmódjuk, mentalitásuk, szokásaik, szimbólumviláguk, rasszjegyeik alapján mégis elkülönülnek.

Sokan azt állítják, nincs külön cigány kultúra, legfeljebb a szegénység kultúrájáról beszélhetünk, ami közös a magyar társadalomban. *Gergely Dezső* mentálhigiénés szakember a szegénység kultúrájával kapcsolatban sokszor hangsúlyozza – talán jogosan –, hogy a cigányság vándorlásának okán sokszor túlélésre volt beállítva. Ez a túlélési taktika ma is hat, és amíg életüket, figyelmüket főleg a mai nap problémái határozzák meg, nehéz magasabb rendű szellemi értékekről gondolkodniuk, azokról beszélgetniük. Ez a gondolat nagyon hasonlít a lengyel származású *Joseph Wresinski* tapasztalataihoz is. Ő a szegénység mellett felhívja a figyelmünket arra a mélyszegénységre, amely inkább „proletárkultúrát” teremt, és bizonyos fókig határokon átvélő jelenség. Részesei azok a kiszolgáltatottak, idegenek, jövevények, akik szép számmal megtalálhatók Franciaországban, Olaszországban és más fejlettebb európai ipari országokban is.

A mai cigánytelepek állapotát szemlélve valóban kétségbeejtő a mélyszegénység, mégis észre kell vennünk, hogy a cigányság – ahogy már fentebb is érveltem – a földhöz való eredeti viszonyában mégiscsak egy „agrikulturális” nép,

2 *Összes versei*. Budapest, 2002, Osiris Kiadó.

hiszen érzületében, ha nem is volt klasszikus értelemben földművelő, szoros kapcsolatban élt a parasztsággal. És amint már jeleztem, a cigányság mindig azonosulni tudott a magyarság szabadságküzdelmével. Érzelmekben soha nem voltak közömbösek a haza sorsával szemben, soha nem jellemezte őket internacionalista vagy globális szemléletmód. Cigány magyarokként kettős identitásban éltek; a cigányságra jellemző kulturális elemeket megőrizték és hordozni tudták.

Az „európai cigány vagyok” önmeghatározás, amely manapság elvétve hallható néhány cigány ideológus szájából, sokkal inkább új keletű, és egy olyan csoport önmeghatározására vonatkozik, amelynek tagjai a holokauszt borzalmait mind a mai napig nem tudták feldolgozni. Kétségtelenül van igazság abban, hogy a holokauszt után bizonyos fokig nem gondolkodhatunk úgy az emberről, mint eddig, de nem hiszem, hogy ennek érintenie kellene a magyar cigányság gyökereikig ható kettős identitását, önmagáról alkotott képét. Hiszem, hogy a cigányság többsége hozzánk akar tartozni, és a józan magyar többség is ezt akarja. A magyarság is sok mindenben önmagára ismerhet a cigányság életmódbeli szokásaiban, népi kulturális hagyományaiban. Ma egy néprajzkutató a hagyományos cigány közösségek életmódját kutatva sokszor rekonstruálja maga számára a magyar népi hagyományokat. Különösen igaz ez az erdélyi cigány közösségek esetében. A cigánypasztoráció szempontjából tehát létszükséglet, hogy az egyház is értékelje azokat a cigány és magyar nyelvű irodalmi kincseket, amelyek az elmúlt évtizedekben születtek cigány szerzők tollából. Bár kétnyelvű az irodalmuk, egységes magyar–cigány irodalomként definiálható.

Ugyancsak érdekes *Szuhay Péter* néprajzkutató meglátása – és összecseng az előzőekkel is –, miszerint bár egységes magyar festészetről beszélünk (hiszen nem említjük külön a német–magyar, illetve szlovák–magyar festészetet), a cigányság önállóan is jelen van ebben a művészeti ágban, hiszen annyira karakterisztí-

kus a színvilága, szimbolikája. Zenei nyelvükben is megtaláljuk ezt a felbonthatatlan kettőséget. A verbunkos zenére épülő klasszikus éttermi, szórakoztató magyar cigányzene elválaszthatatlan a többség kultúrájától. A leginkább talán itt érhető tetten a kultúrában az a kettősség, amely a cigány–magyar együttélésben megszületett és elválaszthatatlanul összetartozik. *Liszt Ferenc* magyar, de egyben egyetemes zenei nyelve által ez az összekapcsolódás végül is a legmagasabb, egyetemes művészi szinten is megtörtént, ahogy később *Kodály* és *Bartók* az archaikus Kápát-medencei zene gyökereit kutatva is feltárta közös sorsunkat, amely egy meghatározott zenei nyelvben fogalmazódott meg. Az itt vázolt gondolatsor jelzi, hogy ezek után a pasztoráció területén sem hagyható figyelmen kívül ez a kettősség. Szükséges, hogy hitbéli gyakorlatunkban, liturgiánkban is megjelenjen mindez, hogy a cigányság még mélyebben megélje azt az áldást, amelyet testvériségben Jézus hozott és tett valósággá számunkra.

Egyházi énekeink egy részének dallamvilága sokszor még a magyar lelkivilágtól is idegen, ezért nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt az igényt, amelyet a karizmatikus mozgalmaknak köszönhetően egyre inkább érzünk közösségeinkben. *Varga Gusztáv* miséje és énekátiratai jelzik, hogy a szakrális zenében is megszülethetnek olyan művek, amelyek a magyar és a cigány lélek számára egyaránt az egységet s az összetartozás élményét nyújtják.

A TANULÁS PRESZTÍZSÉNEK VISSZASZERZÉSE

A közelmúltban jelent meg *Csath Magdolna* *Kiművelt emberfők nélkül?* című könyve.³ Írásának központi gondolata, hogy az olcsóság és a külföldi tőkéttől való függés növelése helyett tudással és a helyi gazdaság erősítésével, vagyis izmok helyett aggyal kellene versenyeznünk. Nem „kalapácsemberekre” van szükség, akik minden problémát szögnek látnak. Csak tanult emberek sokaságával és a tudás hasznosításával

3 Budapest, 2011, Kairosz Kiadó.

lehet sikeres gazdaságot és társadalmat építeni. Mondhatnánk, hogy ezt már gróf *Széchenyi István* is tudta: „Egy nemzet ereje a kiművelt emberfők sokaságában rejlik.”

A cigányság körében a tanulással kapcsolatos motivátlanság már a családban kialakul, mert az iskolában megszerezhető tudás értéke a cigány családok túlélési stratégiájában alacsony, s az utóbbi években általánossá vált munkanélküliség hatására még inkább csökkent. A család és az iskola világa között sokszor hatalmas a különbség (főleg, ha óvodába nem járt gyermekek minden átmenet nélkül csöppennek be az iskolába), s a gyermekek személyiségétől idegen elvárások rombolóan hatnak önképükre. Köröm közsgében az iskolaérettség elérésének lehetőségei óriási mértékben növekedtek azáltal, hogy nyugati és egyházi támogatással 2001-ben átadták a település *Antall Józsefről* elnevezett önkormányzati óvodáját. A három korcsoportos, mintegy hatvan férőhelyes vadonatúj óvoda sokat segít abban, hogy a többszörösen hátrányos helyzetű gyermekek az iskolába lépés évében megfelelő érettségi szintet érjenek el.

Az óvoda felépítése előtt sok gyermek már az indulásnál behozhatatlan hátránnyal próbálta felvenni a versenyt társaival szemben. Ma sem ritka esemény, hogy felső tagozatos gyermekek csak szótagolva tudnak olvasni. Nem a képességek hiánya a fő probléma, hanem az iskolai rendbe való beépülés, a szocializáció szenved csorbát. Ilyen alapokkal a magasabb osztályokban nyilván nem élményszerű a tanulás, mert az olvasott anyag a diák számára nem érthető. A felsőbb osztályokban már csak az a cél, hogy az ilyen tanulót minél gyorsabban „kiszegítsék” a rendszerből. Az ilyen pedagógusi magatartás is érthető, hiszen negyedik–ötödik osztályban nincs idő arra, hogy például szorzásra oktassák a lemaradt gyereket, hiszen a többieknek haladniuk kell.

Csobánkán is hasonló nehézségekkel küzd az iskola: harmadik elemi után a tanulók jó része jelentős hiányosságokat mutat olvasásban és elemi matematikai ismeretekben. Akik tehetősebbek (még a cigányok is), ha tehetik, a szomszédos városok és községek iskoláiba íratják át

gyermeküket. Az alacsony színvonal miatt a helyi iskolában így a legszegényebb cigány családok gyermekei tanulnak tovább. Ezért Csobánkán az általános iskolába járó gyermekek közel hetven százaléka roma származású. Ez nem a demográfiai okok miatt alakult így, hanem az előbb említettek következtében. Az iskolát ért szegregációs vád helyett belátható, hogy ez esetben sokkal inkább a hiányos szociális háló hibáztatható, mintsem a pedagógusi tevékenység.

Mindezek ismeretében indítottunk el Tápiószecsőn *Szemes Zsuzsanna* pedagógussal, írónóvel egy tanfolyamot, amelyet elsősorban felnőtt cigány asszonyok számára és viselkedészavaros magántanulók részére szerveztünk. Azokat vettük be a tanfolyamba, akik számára – bizonyos általános iskolai osztályok elvégzése ellenére is – nehézséget okozott az olvasás és a számolás. Fontosnak éreztük, hogy valaki foglalkozzon ezekkel az asszonyokkal, akik otthon gyermekeket nevelnek, ha iskolába a jövőben már nem járnak is. Ez a tanfolyam talán segített abban, hogy a tanulás örömét a családba is bevigyék, s megérették az értelmiségi lét erejét, hiszen az embert nem az iskolai végzettsége teszi értelmiségivé, hanem az, hogy olvasó-író ember, aki felelősséget akar vállalni övéért. Így lett kisebbségi önkormányzati vezető Tápiószecsőn *Mária* asszony, aki nálunk végezte el első három elemi-jét. Az iskola egy másik áldása az az önkéntes segítő csapat, melynek tagjai végig együtt tanultak a „hallgatókkal”. Különösen Budapesten működik kiválóan ez a rendszer. A közel harminc önkéntesnek (nyugdíjas pedagógusok, egyetemi hallgatók) köszönhetően szinte minden növendék mellé került segítő. Ezek a lelkes önkéntesek erősítették a hallgatókat értékességük elfogadásában, és a látottakról elvitték a jó hírt környezetükbe. Ugyanis nem igaz, hogy a cigányok nem akarnak tanulni, és hogy nincs bennük ambíció.

FOGLALKOZTATOTTSÁG

Talán az egyik legnagyobb kihívás, hogy végre megoldódjon a rendszerváltozás utáni hatalmas munkanélküliség, amely a magyar ipar

összeomlásának volt köszönhető. Nyilván itt válik világossá, hogy milyen fontos az oktatás, illetve a munkanélkülivé vált emberek gyors átképzése és munkába állítása. Minden újabb munkanélküliségben eltöltött évnek végzetes következménye lehet. Nem csupán az életminőség, az életszínvonal romlása okoz problémát, sokkal nagyobb az a kár, amely az önbecsülés, az értékesség tudatának szintjén zajlik. Nem biztos, hogy egy munkanélküli örömmel veszi fel a segílyt, hiszen tudja, hogy a többség ezáltal „ingyenélőnek” titulálja. Menne dolgozni, de valóban sokszor elérhetetlen, hogy állandó munkahelyre tegyen szert. Az alkalmi munkák átsegítik krízishelyzeteken, de az önbecsülésén nem sokat segítenek. És mire négyöt év után talán lenne valami stabilabb megélhetési lehetőség, a hosszú vergődési időt követően egyesek talán már valóban alkalmatlanná válnak a rendszeres munkára. Ez vonatkozik a többségből kiszakadt hajléktalanok, munkanélküliek csoportjára is.

Sokszor halljuk manapság, hogy a megoldás a mezőgazdaság átszervezésében, a családi gazdaságok életre keltésében van. Többen százezer új munkahely létrehozásáról beszélnek, de megfélemednek arról, hogy a mezőgazdasági munka nemcsak szakértelmet követel az e területen dolgozó emberektől, hanem talán az egyik legfélelmetesebb munkaerőt követeli a társadalom részéről. A mezőgazdasági üzem nem téglagyár. A téglát, ha szombaton ott hagyom a raklapon, megvár hétfőn reggelig. A mezőgazdaságban másként fest a dolog. Már reggel öt-hat órákor visít a malac, amelyet etetni kell, a növényeket időben kell kapálni, vagy a szőlőt permetezni.

Hála Istennek, még így is látunk szép kezdeményezéseket Borsodban, a Nyírségben vagy konkrétan Mátraverebélyen. A kertek művelése, a Ceferino Alapítvány által elkezdett „csirkeprogram”⁴ megmozgatja a képzelőerőt és a kreativitást, de naivság lenne azt hinni, hogy komolyabb anyagi áldozatok nélkül kikerülhetünk a csávából. Az egyház nem rendelkezik olyan

erőkkel, amelyek megoldanák a foglalkoztatás problémáját. Sokszor pedig maga a többség sem örül a cigány kezdeményezéseknek, mert ilyenkor az ő piaci lehetőségeiket rontja a roma házi gazdaság. Mégis mindent meg kell tennünk a remény fenntartása érdekében. A jövő szempontjából létfontosságú a kreativitás megőrzése. Csak a folytonos munka, kísérletezés, próbálkozás által indulhat el az élet.

AZ EMBEREKET HORDOZÓ KÖZÖSSÉGEK KIÉPÍTÉSE: MAGYARORSZÁG ÚJRAEVANGELIZÁLÁSA

Létkérdés, hogy a Magyarország keresztény hagyományával még rendelkező közösségek felismerjék küldetésüket, és a cigányságot partnernek tekintsék a válság megoldásában. Új típusú közösségekre van szükségünk, olyanokra, amelyek cigány–magyar hagyományainkat közös kincsnek tekintik. Talán azt is látnunk kell, hogy a szentségi pasztoráció mellett szükségünk van olyan társadalmi látásmódra, amely az 1920-as, ’30-as, ’40-es évek kimagasló egyházi vezetőit jellemezte, vagyis olyan szociálisan érzékeny látásmódra, amilyen például *Prohászka Ottokár* püspöké vagy *Kerkai Jenő* és *Bíró Ferenc* jezsuitáké volt. Utóbbitól idézek:

„Tegyük nyilvánvaló gyakorlattá, hogy a kereszténység a szeretet vallása. Lássák meg rajtunk a távolállók, hogy akik az Eucharishtiához járulnak, meg tudják osztani javaikat a rászorulókkal. Adjunk földi kenyeret, és akkor jönni fognak az égi kenyérhez is. Ha az a kérdés, hogy egy elhanyagolt területen templomot építsenek-e vagy népjóléti intézményt, én az utóbbit választanám. [...] A szeretet ne legyen csak karitatív jellegű, amely a végső szükségben vagy az igen nagy szükségben lévőket segíti átmenetileg. A szeretet legyen szociális jellegű, vagyis az emberi méltósághoz illően úgy segítse a rászorulókat, hogy azok saját erejükből tudjanak megfelelő életkörülményeket biztosítani saját maguk és családjuk számára. Ehhez azonban

⁴ A program során napos csibét adnak a rászoruló cigány és nem cigány családoknak, amelyek később a tojásokból visszajuttatnak az alapítvány számára, így a keltetőgépet mindig ellátják tojással, s egyre többeknek tudnak segíteni.

szükség van a szociális igazságosságra, olyan jogrendre, amely biztosítja a szociális szeretet érvényesülését.”⁵

Mindezek után pasztorációnk újraevangelizációját *Henri Boulad* egyiptomi jezsuita szerzetes szellemében tudom elképzelni. Zárásként álljanak itt az ő gondolatai. Ezek rendezték egységgé azokat a prioritásokat, amelyeket írásomban próbáltam megfogalmazni:

„Újraevangelizálás: új lelket lehelni a vallássságba, új jelentőséget adni neki, valami egzisztenciálisat, életből fakadót és élethez tapadót formálni belőle. Ha az evangélium nem igazán jó hír, ha az evangélium már nem képes

megváltoztatni az életünket és új értelmet kölcsönözni neki – mire jó akkor az evangélium? Mire? Nem az evangélium az abszolútum, hanem az ember. [...] Az evangélium akkor fog az emberek szívébe markolni, ha az üzenet, amelyet hirdetünk, lényeges mondanivalóval bír, ha az emberek életét bevilágítja, és boldoggá teszi őket. Jézus üzenetét a mai világ nyelvére fordít-suk le, hogy az emberek, mint valami nagyon lényeges dolgot ismerjék fel. [...] Az igazi kihívás az egyház számára, hogy vajon megtalálja-e az új nyelvet, vagy a régi stílusban próbál ismét megszólalni és örökké és újra a régi dolgokat akarja visszakerődzni? Ez a döntő pont.”⁶

⁵ Petruch Antal SJ: *Jézus Szíve apostola – P. Biró Ferenc SJ élete*. Budapest, 1942, Korda, 223. ■ ⁶ Boulad, Henri, SJ: *Misztika és elkötelezettség*. Budapest, 1998, Ecclesia, 109–130.